

דף צה.

אותה אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה

אוסרתה, שיכול והלא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסר..

א] בענין ה"א לאסור אשתו כשבא על אחותה.

א. בגמ' מבואר חידוש גדול דיתכן לאסור אשתו כשבא על אחותה, ולר' יהודה לבי"ש היא שפיר נאסרת, ולדין דאינה נאסרת הרי זה נלמד מקרא דכתיב בסוטה 'ושכב איש אותה, אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה'.

ב. והדבר צ"ב מאד האיך יתכן דע"י שבא על קרובת אשתו שתיאסר אשתו עליו, ומאיזה דין ומאיזה גדר הוא זה.

ג. בחזו"א (סי' קל"ב סק"ה) ביאר בדברים הקילורין לעינים וז"ל.. אלא נראה דאיסור סוטה הוא משום שרחקה התורה שתהא האשה משמשת אישות לזה ולזולתו, והלכך כשעברה וזינתה והיא חוזרת לבעלה מינכר טפי מעשה הזמה והתחלפות האישים באשה אחת, ולזה אסרה תורה לשוב עוד אל בעלה אחר הזנות, וכמו"כ יש מקום למילף לאסור כשבא על חמותו או אחות אשתו, לשוב את אל אשתו דמינכר השתמשות איש אחד בשתי אחיות או באשה ובתה עכ"ל.

ד. ולאור זה הקשה קושיא עצומה על המהרי"ק הידוע המובא ברמ"א באה"ע (סי' קע"ח סעיף ג') דאשה שזינתה וחשבה שהדבר מותר אסורה לבעלה משום דלא כתיב ומעלה בה' אלא ב'אישה' והיינו שמעלה בבעלה, וכיון דסוף סוף מעלה בבעלה אע"ג דהיא אומרת מותר מ"מ נאסרת, ולפי"ז איך שייך למילף לאוסרה בשכיבת אחותה דאינו מענינא של מעילה בבעלה.

ה. אולם לפמשי"כ באג"מ (אה"ע ח"ד סי' מ"ד, וכן דעת עוד גדולי פוסקים) דאשה שזינתה במזיד דהיא נאסרת גם כשאינה מעילה בבעלה, ונמצא דלמהרי"ק יש ב' דינים, א' דעצם הזנות אוסרת ונקרא טומאה כשזינתה במזיד, ב' דגם כשהיתה שוגגת ע"י אומר מותר מ"מ ע"י שידעה שמועלת בבעלה היא נאסרת, אז לפי"ז יש ליישב קושיית החזו"א דמעיקר דין טומאה של אשת איש שזינתה במזיד [דאי"צ לדין מעילה בבעלה] שפיר יש למילף דתיאסר אשתו ע"י שכיבת אחותה.

ו. בחבצלת השרון (פ' אחרי מות) ביאר באופ"א, דגדר איסור דאחז"א וחמותו אינו כשאר איסורי קורבה דיש איסור לבא אל הקרוב, אלא כאן הוא ענין אחר לגמרי דיש איסור לבוא על אשה ואחותה ביחד, ושניהם שייכי להאיסור, ורק דאין להרוג האשה דמה חטאה כדפרש"י (ד"ה וכו'), אבל בעצם שניהם שותפים בהאיסור, והעונש הוא על השני, ולפי"ז שפיר הוי מענינא שתיאסר אשתו עליו בביאת חמותו או בביאת אחות אשתו.

ג] ביאור הא דנאסר האוסר לגבי מחזיר גרושתו. והא דנאסר האוסר בבא האח על היבמה אחר מאמר.

א. גם כאן הגמ' תמוה, דהנה בהא דצידדו דאיסור קל היינו מחזיר גרושתו, פי' רש"י דמירי שאחד גירש אשתו ונשאת לאחר הרי בזה נאסרה על הראשון שלא להחזיר גרושתו, ואם שוב בא עליה בעלה הראשון נאסר השני דהוי לגבי גרושתו משנשאת, וזה מקרי נאסר האוסר דנאסר השני הזה שהיה אוסרה על זה הראשון שהחזירה.

ב. וקשה טובא דאיך מקרי ד'נאסר האוסר' הא גם אם נשאת לכל אדם שבעולם נאסרה על השני אע"ג דהיתה מותרת להם וא"כ אינו מדין שנאסר האוסר, וכן הקשה החזו"א (סי' קל"ב סם).

ג. ות"י וז"ל ואפשר דאין ראוי לאסור את השני בחזרת הראשון כיון שהחזירה באיסור ומכוונת התורה שלא תהא אשה אחת מתחלפת מזה ומזה לזה, ודי בזה במה שנאסר הראשון להחזירה, ואף אם עבר והחזירה אין בכך כלום ואין ראוי לאסור השני, אלא טעם איסור השני שבחזירתו מינכר טפי עבירת הראשון, וניכר התחלפות האשה מזה ומזה לזה. [ויש לציין דברמב"ן עה"ת מפורש כעיקר היסוד בטעם איסור מחזיר גרושתו שלא תהא אשה הולך מזה לזה וחוזר אליו].

ד. אלא יבמה לאחין מאמר: נחלקו רש"י ותוס' אי קאי כמ"ד דמאמר מדרבנן או מה"ת, דתוס' כתבו דסוגיין כמאן דאמר דמאמר קונה מדאורייתא, ובמהרש"א הכריח כן דהא רוצין ללמד לאסור שכיבת אחותה מהא דמאמר.

ה. אולם רש"י פי' דקאי כמ"ד דמאמר מדרבנן [דהא לכן מקרי איסור קל אע"ג דאשת איש אינו איסור קל] וכתב דמהרש"א דלפי"ז צ"ל דהה"א לאסור אשתו משום ק"ו דאיסור קל הוא מדרבנן להך צד.

ו. אמנם לתוס' דקאי דמאמר מה"ת תמהו מהרש"א וחזו"א דאז היבמה היא אשת איש של היבם דלא מקרי איסור קל.

ז. ות"י מהרש"א דמ"מ אין המאמר קונה קנין גמור מדאורייתא דליהוי כאשת איש לגבי אחיו, ובחזו"א ביאר דאפילו נעשית אשת איש ליאסר לעלמא, מ"מ לגבי האחין דיש שיוור זיקה שפיר אינה אשת איש [דבר עמוק מאד].

תוכן ענינים

- א. בענין ה"א דנאסרה אשתו בזנות דאחותה.
- ב. בענין איך מקרי נאסר האוסר לגבי מחז"ג.
- ג. בענין דעת ר' יוסי לר' אמי ור"י נפחא.
- ד. בענין טעמא דמתני' דתצא מזה ומזה.

ג] ר' יוסי אומר כל הפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו וכל שאינו פוסל, ונחלקו ר' אמי ור' יצחק נפחא בכונת דבריו.

- א. בגמ' מבואר דנחלקו ת"ק ור' יוסי מתי אשתו נאסרת ומתי הותרה, ונחלקו ר' אמי ור' יצחק בכונת ר' יוסי.
- ב. **לר' אמי:** ת"ק אמר דבין ניסת בע"א [דאסורה אשת גיסו אגיסו] ובין בנשאת בעדים [דמותרת אשת גיסו אגיסו] אשתו מותרת.
- ג. וקאתי ר' יוסי לחלוק לגבי ניסת בע"א, דבשלמא ניסת בעדים יסכים דאשת גיסו מותרת וגם אשתו מותרת, אבל בניסת בע"א דאשת גיסו אסורה לגיסו אז ה"ה דאשתו אסורה ורוב ראשונים נקטו משום דהרי אשת גיסו צריכה ממנו גט ככל אשת איש שנשאת בטעות, וכיון דצריכה גט הרי נעשית אשתו אחות גרושתו ואסורה לו. וברש"י לא משמע כן כ"כ אלא דבזה גופא דאהנו הנשואין לאוסרה אגיסו אוסרה לאשתו דתהא אחו"א, אולם עיין ישרש יעקב.
- ד. ועכ"פ לפי"ז צ"ב דעת ת"ק הרי צודק טענת ר' יוסי דע"י גט לאשת גיסו שנשאת לו בטעות נעשה אשתו אחות גרושתו, ונחלקו הראשונים איך ליישבו:
- ה. [א] י"א דצ"ל דס"ל לת"ק דבכה"ג אשת גיסו אינה צריכה גט כיון דאינו חושש לתנאי והרי הכל יודעין דאין קידושין תחופסין באחו"א, [ב] וי"א דאפילו אי צריכה גט מ"מ לא נאסרה אשתו משום אחו"א כיון דאינו גט מן הדין [עיין רמב"ן].
- ו. **ר' יצחק נפחא:** ור' יצחק נפחא ביאר ב' דיבורים של ר' יוסי באופ"א, דיש חילוק בין קידש אשתו הראשונה או נשאה, דאילו קידש אז שפיר יתכן דהיה תנאי ונמצא דאכתי יאמרו דנשאה אחותה כדן [דאע"ג דאשתו קיימת לפנינו מ"מ קידושין תופסין באחותה, דאי עשה תנאי בקידושי אשתו ולא נתקיים התנאי הרי היא פנויה למפרע, וקידושין תופסין באחותה].
- ז. משא"כ בנשואתו [דפשיטא דליכא תנאי דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וע"כ דאילו היה תנאי ודאי מחל] שפיר ליכא שום צד בעולם שיחולו קידושי אחותה מאחר דאשתו הראשונה קיימת, ולכן אינה צריכה ממנו גט, ועל כן אמר ר' יצחק נפקא דאשת גיסו מותרת לגיסו, דכיון דלא שייך אצלה גט הרי ליכא שמא יאמרו גירש זה וכו' ואז ליכא איסור לבעלה, וכיון דאשת גיסו לא נאסרה על גיסו ה"ה דאשתו מותרת. ולת"ק א"צ גט לאסור אשת גיסו אגיסו [עיין להלן].

ד] בענין טעם דאשה שנשאת בטעות דתצא מזה ומזה האם זה משום מחזיר גרושתו או קנס בעלמא [דעשואה כסוטה דרבנן].

- א. הנה לר' יצחק נפחא נמצא דבר יסודי הנוגע לכל פרקין, דאם הלכה נשואתו למדנה"י דבזה כולי עלמא ידעי דאין תנאי בנשואין, ונמצא דהכל יודעין דאין קידושין תופסין באחותה וכשואין שאחותה חי יודעין שמעולם לא חל הקידושין, ול"ש להצריכה גט. ועפ"י"ז חידש דאשת גיסו שריא לבעלה, ואין דינה ככל אשה שנשאת בטעות, ופרש"י הטעם להתיירה דאע"ג דכל הנשאת בע"א תצא מבעלה דעת ר' יוסי דזהו דוקא משום דצריכה גט משני וע"י נעשית מחזיר גרושתו לראשון, אבל כאן בנשאה אחות אשתו דליכא גט אז אין אשת גיסו נאסרת לבעלה כיון דל"ש איסור דמחזיר גרושתו.
- ב. ובדעת ת"ק דחולקין ע"ז פרש"י וז"ל ולת"ק טעמא דהניסת בע"א אסורה לחזור, לאו משום שמא יאמרו זה מחזיר גרושתו משנשאת, אלא משום דקנסוה רבנן משום דלא דייקא שפיר הלכך כל מאן דנסבה פסל לה אקמא, עכ"ל.
- ג. ומבואר מהנ"ל דנחלקו תנאי בזה גופא דלת"ק טעמא דהניסת בע"א נאסרה לבעלה היינו משום דקנסוה משום דלא דייקא, ולר' יוסי נאסרה משום דנעשית מחזיר גרושתו להראשון
- ד. והנה רש"י במתני' פ"י בטעם דתצא מזה ומזה הוא משום דנעשית סוטה מדרבנן, והקשה הבי"י (סי' קנ"ט) דכאן פרש"י הטעם דאסורה משום דשמא יאמרו גירש זה ונשאה זה ונמצא זה מחזיר גרושתו משנשאת, וכ"כ הרמב"ם האי טעמא.
- ה. אולם לאור סוגיין נתיישב רש"י והרמב"ם, די"ל דרש"י כתב סברתו לת"ק דס"ל דאיסורה משום סוטה, משא"כ הרמב"ם כתב טעמו להלכה דק"ל כר' יוסי דטעמא דמחזיר גרושתו. וכן ת"י ב"ש יעקב (דף פ"ט) והמגיה להריטב"א.
- ו. בעיקר האי דיון כבר העירו האחרונים כמה סתירות דבגמ' לעיל (דף צ"ד): משמע דאיסורה משום סוטה, דאמרו דרק באשת איש שאסירא במזיד מדאורייתא גזרו רבנן בשוגג וכו'. וכן בפ"ק (דף י"א). אמרו דאשה שהלך בעלה למדנה"י ונשאת בטעות נקראת 'סוטה דרבנן'. ולאידך גיסא בסוגיין מבואר דאיסורה משום שמא יאמרו גירש זה ונשאה זה. וכן הרמב"ם כתב להדיא בה"ל גירושין (פ"י ה"ד וה"ה) דטעמא דתצא מזה ומזה הוא משום מחזיר גרושתו.
- ז. הטור (סי' קנ"ט) כתב קולא לדינא עפ"י הנ"ל, דאשה שנתיבמה משום דחשבה שמת בעלה בלי בנים, ואח"כ בא בעלה הרי היא מותרת לחזור לבעלה כיון דאינה צריכה גט מהשני דהכל יודעין דאין קידושין תופסין בו שוב ליכא איסור.
- ח. בבית שמואל (סוף סי' י"ז) כתב לחדש דדבר זה תלוי בגמ' לעיל (דף פ"ט). דתחילה אמרו דצריכה גט מהשני דשמא יאמרו גירש זה וכו' ואח"כ הקשו על זה ותני' משום קנסא, ויש גורסין 'אלא', וכתב דהכל תלוי אי גרסינן אלא דהוי חזרה ואינו תלוי בגירושין, אבל אי לא גרסינן אלא שפיר תלוי בזה. אולם הישרש יעקב וב"מ תמהו דהתם דיברו רק לענין גט.